

Zonder bronvermelding

Zelfplagiaat De VU-econoom Peter Nijkamp publiceert in moordend tempo wetenschappelijke artikelen. Dat lukt hem doordat hij zich niet erg bekommert om de academische regels voor het hergebruik van teksten.

Door **Frank van Kolfshoten**

AMSTERDAM. Econoom Peter Nijkamp is het boegbeeld van de Vrije Universiteit. Collega's kijken jaloers naar zijn niet te stuiten stroom publicaties. Hij staat al jaren nummer 1 op de wereldranglijst van economische veelpubliceerders. In 2011, op zijn 65ste, beleefde deze ontvanger van de Spinozapremie zijn topjaar, als hij maar liefst één artikel per drie dagen publiceert.

Iedereen wil meeliften op het succes van de al tijd strak geklede man uit het gereformeerde dorp Dalfsen. In binnen- en buitenland wordt hij veevuldig gevraagd als co-auteur. Maar al die teksten moeten toch ook geschreven worden. Dat doet Nijkamp onder meer door het niet zo nauw te nemen met de academische regels voor hergebruik van teksten, bronvermelding en aanhalingsstekens, zo blijkt uit een steekproef die *NRC Handelsblad* nam uit het oeuvre van Nijkamp.

Half december 2013 neemt rector magnificus Frank van der Duyn Schouten de lift naar de achtste verdieping van het hoofdgebouw van de Vrije Universiteit. Hij hoopt de aanhoudende onrust op de afdeling Ruimtelijke Economie over de zaak-Kourtit te kunnen bezweren. Dat dossier baart hem zorgen sinds zijn aanstelling aan de VU in mei 2013, als opvolger van de na een bestuurscrisis opgestapte rector Lex Bouter.

Er was die maand een anonieme klacht binnengekomen bij Ombudsman Wetenschappelijke Integriteit Peter Hollander. Er zou sprake zijn van plagiaat in het proefschrift *The New Urban World* van econome Karima Kourtit, een promovenda van universiteitshoogleraar Peter Nijkamp. De rector kent Nijkamp sinds 1973, toen hij zelf als econometrist kwam werken aan de VU. Ook in zijn latere carrière is hij hem blijven tegenkomen, recent nog in de jury van de Reijer Hooykaasprijs voor geloof en wetenschap en bij een gezamenlijke workshop over de kwaliteit van proefschriften.

De plagiaatklacht was zo ernstig dat Van der Duyn Schouten op advies van de ombudsman een onderzoekscommissie instelde. Daarin zaten emeritus VU-hoogleraar psychologie Pieter Drenth (oud-KNAW-president) en de VU-hoogleraren economie Jan Willem Gunning en Hester van Herk. Van der Duyn Schouten gaf in deze periode ook de officiële opdracht aan de commissie-Baud, die fraudebesluitingen aan het adres van VU-antropoloog Mart Bax moest onderzoeken. Dat was een op het oog veel ingewikkelder zaak, maar toch had de commissie-Baud het rapport al eind september 2013 af.

Over de zaak-Kourtit meldt de VU pas op 1 november 2013 in een summier persbericht dat Kourtit alsnog mag promoveren na herstel van „geconstateerde tekortkomingen” in haar proefschrift over de creativiteit, diversiteit en attractiviteit van moderne steden. „Om geen twijfel te laten bestaan over de beoordeling van het herziene manuscript hebben de promotor en de copromotoren besloten zich terug te trekken.” Dat zijn de hoogleraren Nijkamp, Masurel en Rietveld.

Vergeleken met de zaak-Bax is de VU opvallend zwijgzaam. Economie-decaan Harmen Verbruggen meldt in interviews dat het rapport-Drenth niet openbaar wordt gemaakt en dat hij geen nadere mededelingen kan doen over de „geconstateerde tekortkomingen”. Van der Duyn Schouten corrigeert de decaan later en zegt dat de VU een samenvatting van het rapport zal publiceren na het verstrijken van de beroeps-

termijn bij het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit. Voorafgaand aan deze publicatie gaat de rector op 11 december 2013 dus naar de achtste verdieping om de medewerkers van Ruimtelijke Economie in te lichten. Ze kunnen hem vragen stellen en ook Kourtit en Nijkamp zijn aanwezig.

Voor de afweziggen stuurt de rector zijn relaas in de week daarna ook nog eens per e-mail (in bezit van deze krant). Van der Duyn Schouten meldt daarin dat de belangrijkste conclusie van de commissie-Drenth is „dat het proefschrift tekortkomingen bevatte wat betreft precieze en ordentelijke verwijzingen naar oorspronkelijke bronnen, vooral eerdere publicaties van de promovenda en haar co-auteurs”. Hij herhaalt wat op 1 november al in het persbericht stond, namelijk dat Kourtit deze tekortkomingen mag herstellen en de nieuwe versie mag voorleggen aan een nieuwe promotiecommissie. Hij rept met geen woord over Nijkamps rol als co-auteur van vrijwel alle hoofdstukken van het proefschrift. De rector laat weten „geen aanleiding” te zien om het complete rapport openbaar te maken. Wat moet er per se geheim blijven uit dat rapport?

PETER NIJKAMP

Nummer 1 met publicaties

Peter Nijkamp is volgens de ranglijsten van economen op de website repec.org mondiaal nummer 1 wat betreft aantal gepubliceerde pagina's in tijdschriften (5.398 pagina's) en ook nummer 1 van de wereld in aantal gepubliceerde werken (1.036).

In zijn recordjaar 2011 publiceerde Nijkamp 127 artikelen, veelal met co-auteurs uit binnen- en buitenland. Dat is één artikel per drie dagen.

Van 1964 tot 1972 studeerde Nijkamp economie en ruimtelijke economie aan wat nu de Erasmus Universiteit is. In 1973 kreeg hij een aanstelling aan de Vrije Universiteit. In 1975 is hij daar benoemd tot hoogleraar regionale economie en economische geografie. In 1996 kreeg hij een Spinozapremie, de hoogste onderscheiding binnen de Nederlandse wetenschap. Van 1999 tot 2002 was hij vice-president van de Koninklijke Nederlandse Akademie voor Wetenschappen. Van 2002 tot 2008 voorzitter van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Sinds 1 januari is hij nog een dag in de week hoogleraar.

Nijkamp is ook adviseur van de Wereldbank, de Europese Commissie, de OECD, de Raad van Europa en de Nederlandse regering. Tevens is hij redacteur bij 29 internationale wetenschappelijke tijdschriften en heeft hij gasthoogleraarships aan 17 universiteiten.

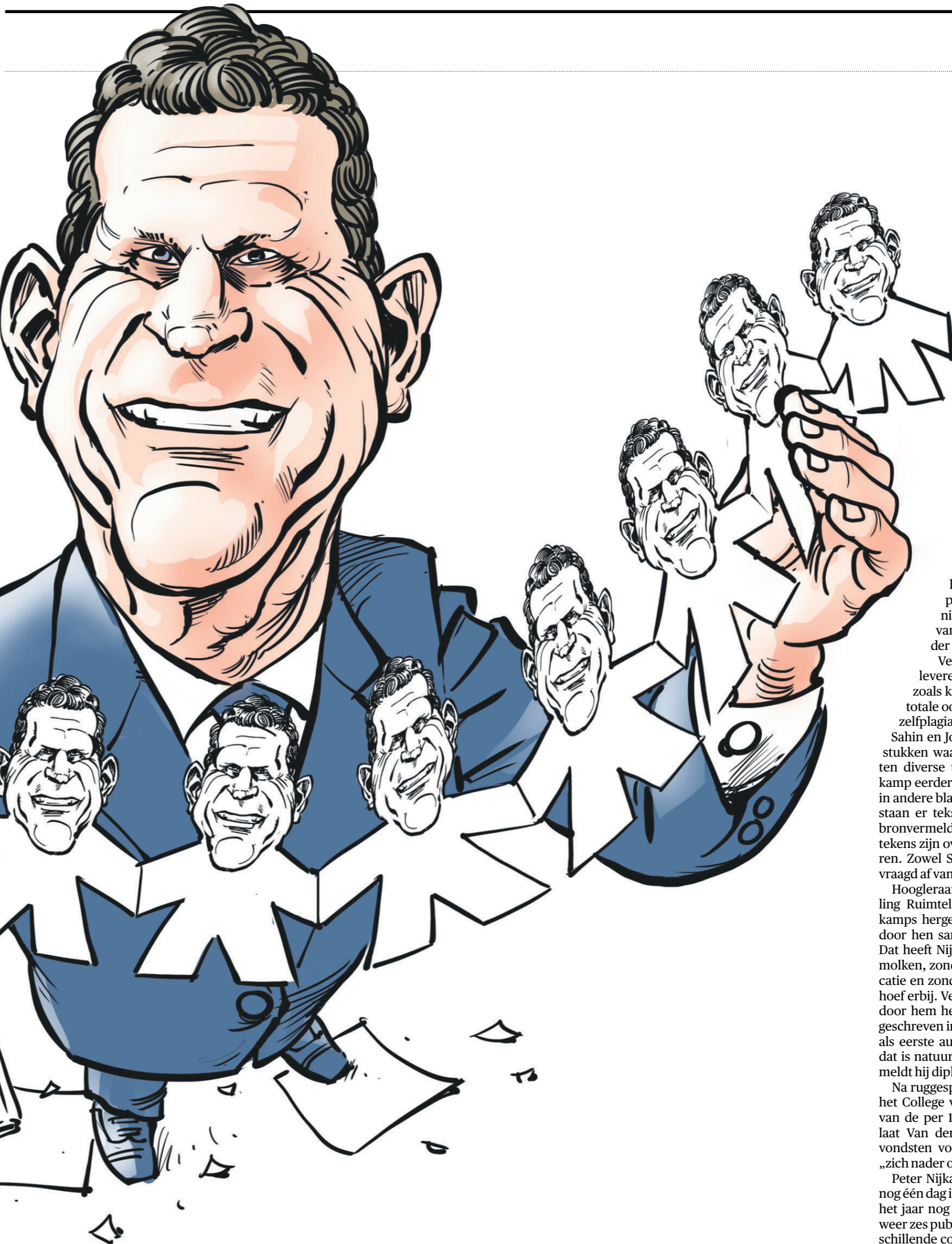
Zonder bronverwijzing

Op 19 december verschijnt de samenvatting op de VSNU-site. Deze blijkt explosieve informatie te bevatten, die Van der Duyn Schouten slechts vaag heeft aangestipt bij zijn bezoek en in zijn e-mail aan de afdeling. Een al eerder in een tijdschrift gepubliceerd hoofdstuk van Kourtit's proefschrift bevat volgens de samenvatting geen verwijzingen naar bijdragen van deelnemers aan een workshop. Een opzienbarender mededeling is dat in twee andere hoofdstukken teksten zijn aantroffen „die overeenkomen met eerder verschenen teksten, ook van anderen dan de promovendus”. Nijkamp en Kourtit hebben volgens de geanonimiseerde samenvatting aangevoerd dat dit „zelfcitaties” zijn. Nijkamp heeft passages uit een artikel dat hij eerder met ‘wetenschapper B.’ heeft gepubliceerd, zonder B.'s naam te vermelden opgenomen in een artikel dat hij met Kourtit publiceerde. Vervolgens heeft Kourtit dit artikel met Nijkamp, opnieuw zonder bronvermelding, opgenomen in haar proefschrift.

Nijkamp en Kourtit zijn van mening dat zulk hergebruik van teksten is toegestaan. Maar de commissie keurt de werkwijze af aangezien de bijdrage van de andere wetenschapper aan het proefschrift zo onvermeld is gebleven, net als de naam van het werk waarin het eerder is verschenen. „De commissie is van mening dat in alle gevallen van hergebruik van eigen teksten (zelfcitatie) een verwijzing naar de oorspronkelijke bron ter plekke opgenomen dient te worden. De commissie bestempelt deze vorm van incorrecte bronvermelding, conform de geldende regels, als plagiaat.” De commissie oordeelt dat deze onjuiste werkwijze „wellicht het gevolg is van onvoldoende kennis van de geldende regels” en vindt dat Kourtit de kans moet krijgen de tekortkomingen te herstellen. Bij afblazen van de promotie zou de VU de vergoeding van 90.000 euro voor een voltooid proefschrift mislopen.

Een immens oeuvre

Nijkamps opvattingen doen de vraag rijzen of zijn immense oeuvre van 1.036 artikelen en boe-

ILLUSTRATIE HAJO

ken meer voorbeelden van dergelijk (zelf)plagiat bevat. *NRC Handelsblad* vraagt Van der Duyn Schouten daarom kort voor het Kerstrees of de VU Nijkamps werk zal doorlichten. De rector laat weten: „De VU zal geen onderzoek instellen naar mogelijk hergebruik van eigen teksten door Nijkamp, omdat we daartoe geen aanleiding zien.”

Van der Duyn Schouten stuurt een bestand mee dat moet bewijzen dat Kourtit en Nijkamp intussen hun werk hebben gecorrigeerd in een artikel dat in 2011 is verschenen in *International Journal of Business and Globalization* (IJBG) (hoofdstuk 7 in het proefschrift). Deze herziene versie - die volgens de rector inmiddels is gepubliceerd, al zegt de redactie desgevraagd van niets te weten - maakt inderdaad duidelijk welke bronnen onvermeld zijn gebleven. Googelen van de bewuste tekstblokken laat echter zien dat het plagiaatprobleem in de herziene versie niet is opgelost: er staan geen aanhalingsstekens bij zinnen die in identieke vorm te vinden zijn in de gebruikte bronnen. Ook blijken nog steeds niet alle aangehaalde bronnen te zijn vermeld.

Er komen zinnen in voor uit een researchpaper dat Nijkamp in 2007 publiceerde met als eerste auteur de Turkse econome Tüzün Baycan-Levent, zonder verwijzing naar die bron. Een groot deel van dat artikel publiceerde hij in 2010 met Baycan tevens in het boek *The Sustainability of Cultural Diversity*, en ook daar verwijst het proefschrift niet naar. Baycan (mogelijk wetenschapper B. uit de samenvatting) reageert niet op e-mails met vragen. Nijkamp en Kourtit zwijgen al sinds de start van de zaak, op advies van de VU. Ze willen evenmin reageren op vragen van deze krant.

Het IJBG-artikel (hoofdstuk 7) biedt ruim inzicht in de tekstrecycling van Nijkamp en zijn co-auteurs. Googelen van daarin drie zonder aanhalingsstekens gekopieerde zinnen van de econoom Dustman leidt naar een artikel dat Nijkamp in 2012 (zonder Kourtit) publiceerde in *Review of Economic Analysis*. Dit artikel bevat dezelfde drie gekopieerde zinnen van Dustman, zonder verwijzing naar diens artikel of naar het IJBG-artikel van Kourtit/Nijkamp uit 2011. Het artikel bevat

ZELFPLAGIAAT

Tegen de gedragscode

Wetenschappers behoren volgens de academische mores de bronnen die zij gebruiken zorgvuldig aan te geven, door te verwijzen naar de vindplaats van de oorspronkelijke tekst en de naam van auteur(s) te noemen. Letterlijke overname van tekst moet worden aangegeven met aanhalingsstekens.

Deze regels gelden ook als een auteur eigen teksten opnieuw gebruikt in een nieuw publicatie. Gebeurt dat niet, dan is er sprake van (zelf)plagiat. In de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening van de Vereniging van Universiteiten staat dat wetenschappers de regels voor bronvermelding en auteurschaps zorgvuldig moeten naleven, ondanks toenemende prestatiedruk.

Zelfplagiaat ondermijnt het academische systeem dat prestaties onder meer afmeet aan het aantal geproduceerde artikelen. Het kan ongewenste effecten veroorzaken bij beslissingen over aanstellingen en subsidies.

voorts (weer zonder bronvermelding) een tekstblokje van econoom Strutt, dat Kourtit/Nijkamp, zonder bronvermelding, kopieerden in IJBG. Deze uitglidders leveren het eerste bewijs dat het problematische gebruik van teksten niet beperkt blijft tot het proefschrift van Kourtit, maar ook voorkomt in ander werk van Nijkamp.

Verdere steekproeven van deze krant leveren nog meer onregelmatigheden op, zoals kan worden nagelezen op nrc.nl. De totale oogst is zes keer plagiaat en acht keer zelfplagiat. De proefschriften van Mediha Sahin en John Steenbruggen, met veel hoofdstukken waarvan Nijkamp co-auteur is, bevatten diverse tekstblokken uit artikelen die Nijkamp eerder alleen of met anderen publiceerde in andere bladen, steeds zonder verwijzing. Ook staan er tekstblokken in die zonder afdoende bronvermelding, letterlijk en zonder aanhalingsstekens zijn overgenomen uit artikelen van anderen. Zowel Sahin als Steenbruggen zien desgevraagd af van een reactie.

Hoogleraar Erik Verhoef, hoofd van de afdeling Ruimtelijke Economie, hoort op van Nijkamps hergebruik van een groot deel van een door hen samen in 2004 gepubliceerd artikel. Dat heeft Nijkamp daarna nog twee keer uitgemolken, zonder verwijzing naar de eerste publicatie en zonder de naam van eerste auteur Verhoef erbij. Verhoef zegt dat Nijkamp wel zelf het door hem hergebruikte deel van de tekst heeft geschreven in 2004. „Dus het is niet zo dat ik mij als eerste auteur gepasseerd zou voelen. Maar dat is natuurlijk maar één aspect van de zaak”, meldt hij diplomatiek.

Na ruggespraak met de nieuwe voorzitter van het College van Bestuur Jaap Winter (opvolger van de per 1 december vertrokken René Smit) laat Van der Duyn Schouten weten dat deze vondsten voor het college aanleiding zijn om „zich nader over deze zaak te beraden”.

Peter Nijkamp (nu 67) is vanaf 1 januari 2014 nog één dag in de week hoogleraar aan de VU. Nu het jaar nog maar net is begonnen heeft hij alweer zes publicaties op zijn naam staan, met verschillende co-auteurs. Maar hoe verdiend is zijn positie als meest publicerende econoom ter wereld als deze mede tot stand is gekomen door heimelijk tekstblokken te recyclen en ook tekstblokken te kopiëren van anderen zonder afdoende bronvermelding? Zouden redacties zijn artikelen ook hebben geaccepteerd als ze ervan op de hoogte waren geweest dat Nijkamp een deel van zijn werk hergebruikt?

Het wachten is nu op het besluit van het College van Bestuur van de VU. De zaak doet denken aan de affaire rond Ulrich Lichtenthaler, hoogleraar management en organisatie aan de Universiteit van Mannheim. Hij schudde de afgelopen tien jaar de ene na de andere publicatie uit zijn mouw en gold als een van de sterren in zijn vak. Tot begin 2012 een groep wetenschappers twijfels kreeg over zijn werk en diverse voorbeelden van zelfplagiat ontdekten. Intussen zijn diverse artikelen van Lichtenthaler teruggetrokken uit de wetenschappelijke literatuur, ook inverband met statistische onregelmatigheden waarvoor bij Nijkamp overigens geen aanwijzingen zijn. Een Duitse krant trok de conclusie: „Carrières die te mooi lijken om waar te zijn, zijn ook vaak te mooi om waar te zijn.”

[+] nrc.nl/zelfplagiat